

فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری

صفحه ی اصلی وب سایت مجله:
www.jqe.scu.ac.ir
شاپا الکترونیکی: ۴۲۷۱-۲۷۱۷
شاپا چاپی: ۵۸۵۰-۲۰۰۸

بررسی عوامل ساختاری و محیطی بر پویایی‌های بازار در صنایع مواد غذایی و آشامیدنی ایران

افسر عازم*، غلامرضا گرایی نژاد**، علیرضا دقیقی اصلی***، علی اکبر خسروی نژاد****

* دانشجوی دکتری اقتصاد، گروه اقتصاد، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
ایمیل: ariaazem@gmail.com
0000-0003-4942-9329
آدرس پستی: تهران، بزرگراه امام علی، شمال-بلوار ارتش شرقی محله سوهانک ، دانشکده حسابداری و اقتصاد، گروه اقتصاد، کد پستی: ۱۹۵۵۸۴۷۸۸۱
** استادیار گروه اقتصاد، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران(نویسنده مسئول)
ایمیل: r_geraei@yahoo.com
*** استادیار گروه اقتصاد، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
ایمیل: daghighiasli@gmail.com
**** استادیار گروه اقتصاد، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
ایمیل: khosravinejadd@ gmail .com

اطلاعات مقاله	طبقه‌بندی JEL	واژگان کلیدی
تاریخ دریافت:۲۳اسفند ۱۴۰۰	M13, L11, L26, C23	تلاطم صنایع، صرفه‌های مقیاس، نرخ ورود، نرخ خروج، ساختار بازار
تاریخ بازنگری:۸ مرداد ۱۴۰۱		
تاریخ پذیرش: ۱۶ شهریور ۱۴۰۱		

اطلاعات تکمیلی: این مقاله برگرفته از رساله دکتری خانم افسر عازم در رشته اقتصاد به راهنمایی دکتر غلامرضا گرای نژاد است که در دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی دفاع شده است.
قدردانی: از تمامی افراد و موسساتی که در انجام این تحقیق مولف را مساعدت نمودند، قدردانی می‌شود.

تضاد منافع: نویسندگان مقاله اعلام می‌کنند که در انتشار مقاله ارائه شده تضاد منافعی وجود ندارد.
منابع مالی: نویسنده ها هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ارجاع به مقاله:
عازم، افسر.، گرای نژاد، غلامرضا.، دقیقی اصلی، علیرضا و خسروی نژاد ، علی اکبر. (۱۴۰۴). ارزیابی اثر نوسانات نرخ ارز بر تورم پایه با استفاده از الگوی تصادفی ماندل فلیمینگ و تشخیص رابطه ی متقابل بین نوسانات نرخ ارز و انحرافات تورم در ایران. *فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)*، ۲۲ (۱)، ۱۷۸-۱۵۲.
10.22055/jqe.2022.40257.2480

© 2025 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

چکیده گسترده:

هدف محوری مطالعه حاضر، بررسی پویایی‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به بازار صنایع مواد غذایی و آشامیدنی در ایران است. برای دستیابی به این هدف، از کد چهار رقمی (*ISIC*) داده‌های ۱۵ صنعت فعال گروه مواد غذایی و آشامیدنی، در دوره زمانی ۱۳۹۸ - ۱۳۸۸ استفاده شده است. در کنار متغیرهای ساختار بازار؛ صرفه‌های مقیاس، نرخ ورود بنگاه به صنعت، نرخ خروج بنگاه از صنعت، نسبت تمرکز ٤ بنگاه بزرگ، ... و متغیرهای محیطی؛ تولید ناخالص داخلی و تحریم، تاثیر متغیرهای نرخ ارز حقیقی، نااطمینانی نرخ ارز، تورم و نااطمینانی تورم به عنوان متغیرهای کنترلی در مدل بررسی شده‌اند. روش اندازه‌گیری متغیرهای نااطمینانی در مدل، رویکرد ناهمسانی‌واریانس شرطی اتو رگرسیو تعمیم یافته *(GARCH)* می‌باشد. مدل نهایی نیز به صورت اثرات ثابت و به روش حداقل مربعات تعمیم یافته *(FGLS)* برآورد شده است. نتایج بدست آمده حاکی از تاثیر معنی‌دار عوامل ساختاری و محیطی و مطابق با مبانی نظری و مطالعات تجربی داخلی و خارجی بر پویایی‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به بازار صنعت مواد غذایی و آشامیدنی در طی دوره مورد بررسی است.در مجموع نتایج نشان دهنده آن است که متغیر تحریم دارای بیشترین تاثیر منفی و صرفه‌های مقیاس دارای کمترین تاثیر منفی بر پویایی‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به صنعت مواد غذایی و آشامیدنی ایران است.

معرفی:

شناسایی دلایل و انگیزه‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به بازار (تلاطم) از حیص عوامل ساختاری و محیطی و دوام و پایداری بنگاه در صنعت از جمله موضوعات مهم و تاثیرگذار بر رقابت‌پذیری و فرآیند رشد و توسعه اقتصادی است لذا با توجه به اهمیت زیر بخش صنعت مواد غذایی و آشامیدنی در بخش صنعت، اقتصاد ملی و تامین امنیت غذایی در دوران تحریم‌های اقتصادی؛ در این پژوهش به بررسی عوامل موثر ساختاری و محیطی بر پویایی‌های بازار در صنایع مواد غذایی و آشامیدنی ایران بر اساس مدل اقتصاد سنجی بر گرفته از مبانی تئوریک و تجربی داخلی و خارجی در طی دوره زمانی ۱۳۹۸-۱۳۸۸ پرداخته‌ایم.

متدولوژی:

در راستای هدف مذکور، در مطالعه حاضر پویایی‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به بازار صنایع مواد غذایی و آشامیدنی در ایران با استفاده از کد چهار رقمی طبقه‌بندی بین المللی کالا و خدمات ($ISIC$) داده‌های ۱۵ صنعت فعال گروه مواد غذایی و آشامیدنی، در دوره زمانی ۱۳۹۸ – ۱۳۸۸ به کمک رهیافت داده‌های ترکیبی پانل بررسی شده است الگوی تصریح شده در این پژوهش به شرح زیر است.

$$Ln_\overbrace{ENTRY_{it} + Ln_EXIT_{it}}^{Ln_{TURBULENCE_{it}}} = \beta_0 + \beta_1 L_l\ n_ENTRY_{it-1} + \beta_2\ L_Ln_EXIT_{it-1} + \\ + \beta_3 Ln_G_t + \beta_4 Ln_EXR_t + \beta_5 Ln_MESit + \beta_6 Ln_CR4_{it} + \beta_7 Ln_Share5_t + \\ \beta_8 Ln_GDPR_t + \beta_9 Ln_inflationr_t + \beta_{10} Ln_garchinf_t + \beta_{11} SanctionDM_t \\ + \beta_{12} Ln_garche_t$$

که، i: نشان دهنده صنعت مورد نظر بر اساس تقسیم‌بندی کد ISIC: ۱۵و۰۰۰و۳و۲و۱ = i و T نشان دهنده زمان است.

در این مدل:

$Ln_\overbrace{ENTRY_{it} + Ln_EXIT_{it}}^{Ln_TURBULENCE_{it}}$:لگاریتم نرخ ورود به صـــنعت + لگاریتم نرخ خروج از صنعت

$L_ln\ _ENTRY_{it-1}$:لگاریتم تاخیری نرخ ورود به صنعت

$L_ln\ _EXIT_{it-1}$:لگاریتم تاخیری نرخ خروج از صنعت

لگاریتم صرفه‌های مقیاس:Ln_{MESit}

لگاریتم نسبت تمرکز ٤ بنگاه بزرگ:Ln_CR4it

لگاریتم نرخ رشد صنعت:Ln_G

لگاریتم سهم بنگاه‌های دارای شاغل کم‌تر از ۵ نفر:Ln_Share5_t

لگاریتم نرخ تورم:$Ln_{inflation}$

لگاریتم تولید ناخالص داخلی واقعی: Ln_{GDP}

لگاریتم نااطمینانی نرخ تورم:$Ln_{garchfi}$

لگاریتم نااطمینانی نرخ ارز:،$Ln_garchexr$

لگاریتم نرخ ارز واقعی: Ln_exr

متغیر مجازی تحریم:$_t\ SanctionDM$

یافته‌ها:

در مجموع نتایج حاکی از آن است که متغیر تحریم دارای بیشترین تاثیر منفی و صرفه‌های مقیاس دارای کمترین تاثیر منفی بر پویایی‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به صنعت مواد غذایی و آشامیدنی در ایران در طی دوره مورد بررسی است.

نتیجه:

نتایج مدل برآوردی در صنعت مواد غذایی و آشامیدنی ایران نشانگر تاثیر معنی‌دار و سازگار با مبانی تئوریک و یافته‌های مطالعات تجربی در رابطه با متغیرهای ساختار بازار در کنار متغیرهای محیطی و کنترلی بر تلاطم و پویایی‌های بازار در این صنعت در طی دوره مورد بررسی است در این پژوهش با توجه به ضریب برآوردی متغیر صرفه‌های مقیاس می‌توان اذعان داشت که به علت کوچک بودن بازار اقتصاد ایران و الگوی مصرف و سطح درآمد خانوارها، صنعت مواد غذایی و آشامیدنی در کشور از مزایایی صرفه‌های مقیاس برخوردار نمی‌باشد. ضریب مثبت و معنی‌دار متغیر نرخ ارز واقعی و نااطمینانی نرخ ارز به عنوان

متغیرهای کنترلی در مدل برآوردی نیز موید نقش موثر متغیر نرخ ارز واقعی و متغیر نااطمینانی نرخ ارز بر انگیزه‌های شدت انتخاب و ایجاد تلاطم و نوسان در صنعت مواد غذایی و آشامیدنی در ایران است همچنین ضریب منفی متغیر تحریم که در این مطالعه، عدم دسترسی بنگاه‌های صنعت مواد غذایی و آشامیدنی به ابزار مالی سوئیفت برای انجام مبادلات تجاری جهت تامین مواد اولیه مورد نیاز صنعت مواد غذایی و آشامیدنی کشور است به صورت مانع جدی در برابر انتفاع صنعت مورد نظر از مزایایی شدت انتخاب و پویایی‌های ورود و خروج بنگاه‌ها به صنعت که زمینه‌ساز رقابت‌پذیری و گسترش بازار صنعت مواد غذایی و آشامیدنی کشور می‌باشد عمل کرده است.

Reference

Asturias, J. Hur, S. Kehoe, T. & Ruhl, K. (2021). Firm Entry and Exit And Aggregate Growth.*NBERWorking paper series* 23202.

Alexandra, C. & Barbosa, N. (2020). Barriers to Entry, An Empirical Assessment of Portuguese Firm perceptions. *uropean Research on Management and Business Economics, 26*, 55.

Agarwal, R. & Gort, M. (1996). The Evolution of Markets and Entry, Exit and Survival of Firm.*The Review of Economics and Statistics,78* (3), 489 - 498.

Audretsch, D. B. (2007). Entrepreneurship Capital and Economic Growth. *Oxford Review of Economic policy, 23* (1), 63 - 78.

Baptista, R. & Karaoz, M. (2011). Turbulence in Growing and Declining Industries. *Small Business Economics, 36*, 249 - 270.

altagi, B. H. (2008). *Econometric Analysis of Panel Data*. England, John Wiley & Sons, Third edition, West Sussex.

Benedetti, C. & Sanchez, M. Christensen, P. (2017). Entry an ssessment using quest Publications office of the European union , Luxembourg. doi, 10.2760/722488, JRC108932.

Beesley, M. E. & Hamilton, R. T. (1984). Small Firms Seeded Role and the Concept of Turbulence. *Journal of Industrial Economics, 33*(2), 217 – 231.

Bunch, D. & Smiley, R. (1992). Who deters entry? Evidence on the use of strategic entry deterrents. *view of Economics and Statistics,74*, 509 - 521.

Brakhasi, T. (2019). Relationship between competitive product markets (barriers to market entry, intensity of industry concentration and number of active firms) and asymmetric information in companies listed on the Tehran Stock Exchange. Fourth National Conference on Economics, Management and Accounting, Ahvaz.[in Persian]

Dehghani, A. (2014). Investigating the factors affecting market share, a case study of large food and beverage industries. Journal of Agricultural Economics and Development, 3 (28), 271.- 260. [in Persian]

Fotopoulos, G. & Spence, N. (1998). Entry and Exit from Manufacturing industries, Symmetry, Turbulence and Simultaneity – Some Empirical Evidence from Greek Manufacturing Industries, 1982-1988. Applied Economics, 30, 245 - 262.

Faizpour, M.; Lotfi, A. & Emami. M.M. (2013). The optimal size of production in the food and beverage industry and its changes during the second, third and fourth development plans. Journal of Food Industry Research, 23(1). [in Persian]

Islami, X. (2019). Barriers hindering the entry of new firms to the competitive market and profitability of incumbents. Journal of Contemporary Management Issues , 2, 121 - 143.

Jalalvand, V. & Shahiki. T, M. (2014). Investigating the relationship between the relative volume of taxes received from Iranian industrial enterprises and structural elements of the market with the aim of reforming the tax system based on panel data. Journal of Taxation, 22, 137 – 111.[in Persian]

Khodadad. K, F, Nourani. A, S & Ground, K. (2015). Comparative comparison of monopoly power in rubber and plastics industry in Iran. Journal of Applied Theories of Economics, 2 (3), 48- 37.[in Persian]

Khodadad. K. F. (1998). Market structure and performance Theory and its application in industry, Tehran, Publications of the Institute of Business Studies and Research. [in Persian]

Khodadad K. F. Nourani A, S. & Ishaqi G, M. (2016). Competition size, monopoly and behavioral pattern in Iran's industrial sector using a non-structural approach. Quarterly Journal of Business Research, Winter 2016, 1 – 29.[in Persian]

Khodadad K.F., Nourani A.S. & Ground, K. (2015). Comparative comparison of monopoly power in rubber and plastics industry in Iran. *Journal of Applied Theories of Economics, 2* (3), 48- 37. [in Persian]

Khodadad. K,F. (2011). *Industrial economics (theory and application).* Tehran, Samat Publications, first edition. [in Persian]

Karani, A,R. & Shahikitash, M, N. (2017). Entry and exit of firms and assessment of the severity of barriers to entry in the industrial sector based on industry theory. Q*uarterly Journal of Economic Research and Policy*, *82* (25), 110-79. [in Persian]

Lutz, C. & Kemp, R.. (2006). Perceived Barriers to Entry, Are There any Differences Between Small, Medium-Sized and Large Companies? *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, *3*(5), 538 - 553.

Mata, J. Portugal, P. Guimaraes, P. (1995).The survival of new plants, Start-up conditions and post-entry evolution. *International Journal of Industrial Organization , 13*, 459 – 482.

Mcgowan, A.A. & Andrews, D. (2016). Insolvency Regimes and Productivity Growth, A Framework for Analysis, ECO/WKP. 33 OECD. (2019). Barriers to Exit Background Note. 1 - 42.

Ozturk,S. & Kilic, D. (2012). Patterns and Determinants of Entry and Exit in Turkish Manufacturing Industries. *International Journal of Arts and Commerce*,*5* (1).

Peng, Q.(2019). Financial frictions, Entry and growth, Astudy of China. *Reviow of Economic Dynamics*, 34, 267-282.

Pirpour, H. and Samsami Mazrae Akhoond, H. (2024). Evaluating the impact of exchange rate fluctuations on core inflation using the Mandel-Fleming stochastic model and identifying the mutual relationship between exchange rate fluctuations and inflation deviations in Iran. *Quarterly Journal of Quantitative Economics (JQE)*, (Article in Press), -. doi, 10.22055/jqe.2024.45713.2599 [in Persian]

Pourabadolhan K, M, Fallahi, F. & Ebrahimi H. (2020). Evaluating the market structure in the banking industry in Iran. *Journal of Industrial Economics Research, 13* (4), 11- 26. [in Persian]

Rosado, C. A. (2015). Barriers to entry vs, Competitive Strategy. *Cuadernos de Estudios Emperesariales, 25*, 67 - 86.

Resende, M. Ribeire, E. Zeidan, R. (2015).Dynamic Entry and Exit Linkages in the Brazilian Manufactureing Industry, An Econometric Invesstigation. I*nternational Journal of Entrepreneurship and Small Business*, *3*(22), 1-21.

Resende, M, Eduardo, P & Zeidan, R. (2015). Dynamic Entry and Exit Linkages in the Brazilian Manufacturing Industry, An Econometric Investigation. *International Journal of the Economics of Business*.

Shapiro, D. & Khemani, R. S. (1987). The Determinants of Entry and Exit Reconsidered. *International Journal of Industrial organization*, 5, 15 – 23.

Sönmez, A. (2013). Firm Entry Survival, and Exit. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 9*(2), 160 - 167.

Schmalensee, R. (1988). Industrial Economics, An overview. *Economic Journal*, *98*, 643 – 681

Shahikitash, M. , Gholipoorbolasi, E. and Mohammadzadeh, A. (2015). Investigating Food and Beverage Industry Market Structure and Market Power Based on Leo and Bresnahan's Approach. *Journal of Agricultural Economics & Development*, *29*(2), 204-215. doi: 10.22067/jead2.v0i0.44819 [in Persian]

Soheili, K., Fattahi, Sh., Zabihidan, M.S., & Hadizadegan, M.. (2014). The Relationship Between Efficiency and Industrial Concentration of Food and Beverage Industries in Iran. *Economic Modelling*, 8(3 (27)), 37-51. Sid. Https://Sid.Ir/Paper/176152/En [in Persian]